RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1931. Andra kammaren. Nr 30.

Måndagen den 27 april.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Gyllenswärd* överlämnade Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen den 27 april 1931 med tillkännagivande, att Kungl. Maj:t prövat lämpligt att i den i § 56 riksdagsordningen stadgade ordning göra riksdagen meddelande i viss fråga av sådan beskaffenhet, som i sagda § avsåges, att Kungl. Maj:t förordnat hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, friherre Ramel, att i vardera av riksdagens kamrar framföra meddelandet samt att Kungl. Maj:t bestämt, att kamrarnas sammanträden i här avsedda fall skulle hållas inom lyckta dörrar.

I anledning härav meddelade herr talmannen, att hans excellens herr ministern för utrikes ärendena underrättat, att han hade för avsikt att i andra kammaren framföra ifrågavarande meddelande vid det sammanträde, som enligt redan utfärdad kallelse komme att hållas nästinstundande dag kl. 4 e. m.

Ordet lämnades härefter till

Herr **Lindman,** som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att kammaren ville besluta, att i avseende å det nu beslutade sammanträdet, som kommer att hållas tisdagen den 28 april klockan 4 eftermiddagen, icke skola tillämpas bestämmelserna i § 15 mom. 3 och 4 av kammarens arbetsordning, och att följaktligen de vid ifrågavarande sammanträde förekommande yttranden icke skola inflyta i protokollet. Vidare ber jag få föreslå, att i avseende å nyssnämnda sammanträde stadgandet i § 19 mom. 3 av kammarens arbetsordning icke heller skall tillämpas.

Denna hemställan bifölls.

§ 2.

Föredrogs för remiss till utskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 216, angående vissa åtgärder till spannmålsodlingens stödjande. *Vid remiss av propositionen nr 216.*

Därvid anförde:

Herr **Sköld:** Herr talman! Jag tillåter mig att vid remissen av förevarande proposition till utskottet bifoga några reflexioner. Vid lördagens sammanträde, då konstitutionsutskottets dechargebetänkande debatterades här, hade jag tillfälle att framlägga några synpunkter på verkningarna av det system i fråga om hjälp åt brödsädsodlingen, som under det gångna konsumtionsåret tillämpats. Sedan vi därefter hava fått den kungliga proposition, som nu

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

skall remitteras, har jag funnit, att de anmärkningar, som jag då gjorde, kunna ytterligare understrykas.

Av den föredragna propositionen framgår det med all tydlighet, att det system för brödsädsodlingens stödjande, som tillämpats under det gångna året, har verkat kraftigt stimulerande på veteodlingen i landet. De uppgivna siffrorna visa, att vetearealen kommit att stiga från år 1930 till 1931 med cirka 30,000 hektar. Vi kunna räkna med att denna arealökning kommer att leda till en skördeökning av 70,000 ton. När man då av propositionen dessutom finner, att det har behövts en genomsnittlig inmalningsprocent på vete av ungefär 70 % för att göra av med det förra året skördade vetet, så har man anledning antaga, att det under nästkommande år skall komma att behövas ända till 80 %. Vi finna alltså, att detta är en ganska kraftig ökning. Vi finna vidare, att den tidpunkten kommer allt närmare, då det uppstår överproduktion av vete här i landet. Jag kan härvidlag alldeles bortse från det förhållandet, som kan inträda mycket hastigt, då överproduktionen blir mycket mera kännbar. En sådan överproduktion kan inträffa redan nästa år, jag menar så till vida, att den svenska skörden kan bli av så pass dålig kvalitet, att man icke kan tillämpa en maximiinmalningsprocent på grund av det kontrakt, som nu förelägges riksdagen, och där kvarnarna skaffat sig garantier emot en i förhållande till mjölets kvalitet för kraftig inmalning.

Nu föreligger här ett förslag till införande av ett nytt system i vår spannmålspolitik. Och då inställer sig givetvis den frågan, huruvida detta system har en annan verkan i det av mig berörda avseendet, än vad förra årets system haft. Jag måste för min del säga, att det är icke så. Visserligen förutskickas det i propositionen, att det skulle tillämpas betydligt lägre pris på brödsädsspannmål under nästa skördeår än under det gångna. Men dessa priser synas dock komma att bli så pass höga, att det blir betydligt mera fördelaktigt att odla brödsäd än att driva någon annan jordbruksproduktion. Och sänkningen av priserna kommer dessutom att i viss mån uppvägas av den större fastheten, den större garanti, som åtminstone en del av brödsädsodlarna kunna räkna sig till godo genom det tvång till uppköp av hela skörden, som föreligger enligt förslaget.

Vi finna alltså, att det föreliggande förslaget är en fortsättning på förra årets system i det avseendet, att det kan leda till en ytterligare utökning av vår veteodling. Enligt min uppfattning är det här, som den starkaste principiella anmärkningen mot förslaget kan riktas. Jag delar nämligen alls icke den mening, som en av landets främste veteodlare häromdagen gav uttryck åt i ett tal i Lund, där han snarast betraktade det som en välsignelse att få en så stor veteodling som möjligt här i landet. Ett så lättsinnigt tal anser jag mig för min del icke kunna föra. När jag för min del anser, att det ligger en fara i att veteproduktionen blir för stor, så är det klart, att jag icke ser saken ur konsumenternas intresse, därför att ur konsumenternas intresse kan det snarast vara värt en mässa att låta det bli en sådan oresonlig politik några år framåt för att snarast komma fram till den tidpunkten, då överproduktion inträffar. Och den dag, överproduktion inträffar, kunna herrarna spekulera så mycket som helst i åtgärder; då blir det ändå ytterligt svårt att hitta på något sätt att tvinga upp prisnivån över världsmarknadsläget. Jag ser icke heller saken ur allmän ekonomisk synpunkt, ty det kan vara bra att utöka produktionen av en vara, så att den täcker landets behov; det är mycket möjligt. Jag ser i stället saken ur brödsädsodlarnas synpunkt.

Nu är det ju så, att vi här under fyrtio år haft en spannmålstull, som är ett led i vårt nuvarande tullsystem. De svenska spannmålsodlarna hava inriktat sig med hänsyn till detta tullskydd; det ingår såsom en del av balansen. Det finns, såvitt jag vet, icke någon människa i ansvarig ställning, som anser, att

detta tullskydd skall borttagas, åtminstone isolerat borttagas, utan att jordbrukarna på annan väg kunna få kompensation för detta skydd. Men, mina herrar, vad inträffar den dag, då överproduktion på vete uppkommer? Jo, då inträffar det, att även denna sedan gammalt bestående tull blir ineffektiv, och de svenska brödsädsodlarna tvingas då på en gång att gå över till att konkurrera på världsmarknaden. Jag menar, att det är fara i att göra sådana allt för tvära omvälvningar, som på det sättet kunna åstadkommas.

Vid remiss av propositionen nr 216. **(Forts.)**

Jag märkte i lördags, att det system, vi tillämpat under det gångna året, har fört med sig ganska svåra övergångskonsekvenser på det sättet, att Kungl. Maj:t genom sitt godtagande av ett system med minimipriser moraliskt har garanterat odlarna av brödsädsspannmål att för 1930 års skörd få sälja till vissa bestämda priser. Om kvarnarna, såsom nu visat sig vara fallet, icke vilja upprepa sitt avtal från i fjol, så leder det till, såsom spannmålsnämnden uttryckt det, att kvarnarna komma att bli återhållsamma i sina inköp under den tid, som härifrån sträcker sig fram till den 1 september. Då kan det bli omöjligt för de jordbrukare och spannmålshandlare, som hava brödsäd på lager, att få sälja den. Och den 1 september faller priset ned, och de göra stora förluster. Kungl. Maj:t har moraliskt garanterat, att de icke skola behöva göra dessa förluster. Härigenom uppstå ju otvivelaktigt konsekvenser för de svenska statsmakterna. Jag skall icke närmare ingå på detta, därför att vi hade ju tillfälle tala om det i lördags. Men nu frågar jag: det system, som man nu tänkt införa och som skall vara ett led i avvecklingen av förra årets system, leder det till att man efter ytterligare ett konsumtionsårs slut skall kunna slippa ifrån det utan konsekvenser? Jag vill säga, att det varit knappt om tid att sätta sig in i denna mycket krångliga propositions bestämmelser, men nog förefaller det mig, som om de konsekvenser, som kunna följa av ett avtal av den skarpa karaktär, som här föreslås, skulle komma att bli värre att undslippa än de, som just nu göra sig gällande. Jag vill därför säga, att ur dessa båda synpunkter är det förslag, som nu framlägges, icke på något sätt bättre än det, som vi hittills praktiserat.

Men ett studium av den kungliga propositionen ger också anledning till andra reflexioner. Det visar sig, att ifrån de spannmålsodlande provinserna är det så gott som en enstämmig mening, att de mindre brödsädsproducenterna hava fått sämre betalt än de större och att de haft svårare att sälja. Verklig fördel av systemet, alltså möjligheterna att erhålla de åsatta minimiprisen och att sälja hava endast de större brödsädsproducenterna haft, under det de mindre fått nöja sig med ganska betydligt lägre priser och haft mycket, mycket svårt att få sälja. Nu är det visserligen sant, att spannmålsnämnden i sitt utlåtande försökt att i någon mån bagatellisera dessa anmärkningar, men jag tror icke, att det försöket verkar övertygande, därför att det ligger i sakens natur, att det skall bli på det sätt, jag nu nämnt.

När jag säger »mindre brödsädsodlare», vill jag fästa uppmärksamheten på att därmed menar jag icke egentligen mindre jordbrukare. Ty såsom särskilda utskottet utredde förra året, hava ju 60 % av landets jordbrukare ingen brödsäd att sälja, och dessa äro de mindre. Det är ju endast 40 %, som hava brödsäd att sälja. De som här icke hava fulla nyttan av detta system äro alltså snarast de medelstora och de större bönderna, under det att de, som hava den verkliga nyttan därav, äro den handfull godsägare, som finnas i detta land. Nu frågar jag: kommer det föreslagna systemet att i det avseendet leda till ändring? Ja, om det kommer att bliva någon ändring, så blir det väl närmast på det andra hållet. På grund av att den, som säljer under ett par sommarmånader nästa år, har rätt att få ut det fastställda priset till sista öret, så blir det de större och bärkraftigare brödsädsproducenterna som få denna garanti. Men ifrån skördeårets början och fram till nästa sommar skall det vara fri pris-

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

bildning, och det är under den tiden, som de mindre brödsädsproducenterna hava att sälja. På den grund måste det bli en skärpning i godtyckligheten för de mindre producenterna.

En annan anmärkning, som också inställer sig, eller rättare sagt en annan fråga — vi kunna börja med en fråga — är den: vart har det lager av svensk brödspannmål, som kvarnarna lågo inne med vid ingången av förra sommaren, tagit vägen? Ja, detta lager hava kvarnarna under det gångna året fått sälja till ett pris, som fastställts såsom minimipris, d. v. s. kvarnarna hava kunnat taga ut ett mjölpris, som varit väsentligt högre än det mjölpris, som de skulle kunnat taga ut utan det minimiprissystem, som Kungl. Maj:t självrådigt satt i gång. Nu vill jag icke därmed säga, att kvarnarna på grund av detta hava gjort några stora vinster. Men faktum är, att de åtminstone skyddats ifrån förluster. Ty vi skola komma ihåg, att från förra sommaren och en tid framåt föllo spannmålspriserna och därmed mjölpriserna i världen, och kvarnarna hade fått taga en viss affärsrisk. Men kvarnarna sluppo denna affärsrisk på grund av att staten ryckte in och fastslog en annan prisnivå än den, som eljest hade inställt sig.

Det är alldeles påtagligt, att vad som kommer att ske enligt det nu föreslagna systemet är, att det kommer att trygga kvarnarna för alla konjunkturrisker, sätta kvarnarna i en ganska lugn och tryggad ställning.

Jag vill komma till den slutsatsen av vad jag sagt, att både det system, som tillämpades förra året, och det, som nu är av Kungl. Maj:t föreslaget, lida av den nackdelen, att de medföra en trygghet för kvarnar, spannmålshandlare och de största brödsädsproducenterna, men de äro till betydligt mindre nytta för den övriga delen av brödsädsodlarna och naturligtvis till ingen nytta för den stora massan av jordbrukare i landet. Jag tror, man har anledning säga, att både det system, som tillämpats, och det förslag, som här föreligger, äro socialt orättfärdiga system. När man därför kommer och manar till solidaritet från konsumenternas sida och säger, att konsumenterna böra påtaga sig bördor för det betryckta jordbrukets skull, kan vem som helst förstå, att den appellen klingar falskt, när det offer, man begär, kommer att ges till den mera bärkraftiga delen och den del av hjälpen, som faller på den mindre bärkraftiga delen av jordbrukarna, blir liten eller nästan ingen.

År 1930 väckte jag i denna kammare en motion, där jag förordade en utredning om ett lämpligt anordnat, statligt spannmålsmonopol. De springande punkterna i detta förslag voro, att jag ville ha utrett, huruvida man icke kunde införa såsom en tillfällig hjälp under brödsädskrisen ett system, varigenom man genom en begränsning av produktionen kunde hindra den ansvällning av veteodlingen, som andra åtgärder leda till. Det var själva huvudsynpunkten. Men för det andra skulle detta system ordnas så, att de fasta priserna på inhemsk spannmål, som voro förenade därmed, skulle kunna bli rättvist fördelade mellan alla brödsädsproducenter och icke endast bli till gagn för en del av dessa, för de större brödsädsproducenterna. Och för det tredje skulle detta system kunna leda till mindre bördor för konsumenterna, därigenom att ett dylikt spannmålsmonopol, som hade hand om upphandlingen av den utländska brödsädsspannmål, som vi behövde, genom sin storlek skulle kunna göra mycket fördelaktiga inköp och utnyttja de billiga priser, som gällde på världsmarknaden, för att därigenom å andra sidan pressa ned omkostnaderna för mjölet, såsom man med sådan framgång gjort i Norge. Jag har aldrig ansett, att ett sådant monopol, som jag skisserat upp, vore någonting, som man skulle bedja om att få, men jag antydde det såsom en utväg i en svår situation, då man ville ingripa för att göra någonting. Och jag påstår, att om man gått den vägen, skulle man kommit fram till ett system, som varit ur social synpunkt

och till sina konsekvenser betydligt mildare än det system, vi haft i fjol, och det förslag, som här föreligger.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Det finns i det föreliggande förslaget en mängd ting, som man skulle vilja anmärka på, men det skulle taga för lång tid. Ett par saker skulle jag dock vilja fästa uppmärksamheten på. En av hörnstenarna i den kungliga propositionen är införandet av en särskild tull på brödsäd. Den kallas icke för tull, den kallas för »gottgörelse». Kärt barn har många namn, men vi känna igen sillen, även om den kommer i kapprock. Förslaget innebär, att det skall sättas en tull — låt oss nämna saken med dess rätta namn — på utländsk spannmål. Vem skall bestämma den tullens storlek? Skall riksdagen göra det? Nej, det skall icke riksdagen, fastän det är uttryckligen i grundlagen fastslaget, att det är riksdagen, som bestämmer tullarna. Skall Kungl. Maj:t kanske få fullmakt att i riksdagens ställe sätta denna tullsats? Nej, visst icke, det skall icke Kungl. Maj:t göra, — den skall sättas av tre mannar, som Kungl. Maj:t har satt in i spannmålsmonopolets styrelse. — Jag säger: vi hava åkt långt, vi hava åkt långt i utvecklingen, om den svenska riksdagen nu skall vara beredd att överlåta sin bevillningsrätt, att överlåta sin rätt att sätta tullar icke bara till Kungl. Maj:t utan till tre herrar vilka som helst, som den nuvarande Kungl. Maj:t vill stoppa in i spannmålsmonopolets styrelse.

Det nya systemet innefattar också kontraktsenliga förpliktelser för staten av en räckvidd, som jag icke här skall gå in på. Jag kan icke bedöma det. Det finns överhuvud taget ingen utredning, som på något sätt klarar upp, vart detta system leder. Jag vill bara i förbigående fästa uppmärksamheten på det.

Det är alldeles påtagligt, att vi befinna oss i ett mycket svårt läge för närvarande. Det stora prisfallet på brödspannmål är av mycket oroväckande natur. Och jag skulle inom parentes vilja säga till herr Lindman, att när herr Lindman var nere i Norrviken och grundlade en sådan glänsande högerseger, så hade herr Lindman en anmärkning mot mig, därför att jag förra året hade sagt, att den animala produktionen hade bättre förutsättningar än brödsädesproduktionen. Herr Lindman! Jag har fortfarande rätt. Det må vara väldigt dåligt för vår mjölkproduktion och väldigt dåligt för fläskproduktionen och väldigt dåligt för äggproduktionen, men det är dock icke så dåligt, som det skulle vara för brödspannmålsproduktionen i detta land, om staten icke hade med konstlade åtgärder avklippt världsmarknadens inverkan. Herr Lindman vill naturligtvis gärna avbryta förbindelserna med världsmarknaden beträffande all produktion, men han kan det icke, här räcker icke hans makt, det går icke att göra det i avseende å någon annan produktion, praktiskt taget, än brödspannmålen.

Det är ett faktum alltså, att det finns ingen gren inom jordbruket, som, om den skall klara sig med egen kraft, ligger så illa till som odlingen av brödspannmål, och just detta finner jag vara ett oroväckande läge och ett läge, som jag för min del mycket väl förstår är bekymmersamt, och där man söker efter utvägar för att komma till åtgärder från statens sida, som kunna ge lindring. Det är klart, att riksdagen därför har mycket stor anledning att allvarligt överväga situationen, och detta icke bara på grund av det allmänna läget utan även på grund av det tvångsläge, vari Kungl. Maj:t försatt oss genom sina minimipris från förra sommaren.

När det nu är så, måste jag allvarligt beklaga, att regeringen icke har gjort det möjligt för riksdagen att grunda sina beslut på en verklig utredning i frågan. Jag beklagar, att det icke från Kungl. Maj:ts sida har vidtagits åtgärder, så att vi nu skulle hava kunnat få fram för oss ett förslag, som skipade rättvisa och som kunde vara till hjälp för jordbruket, men samtidigt anknöt till den ekonomiska utvecklingens huvudlinjer och verkade rättvist ur

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

sociala synpunkter. I fråga om spannmålspolitiken lever sannerligen regeringen ur hand i mun. Det var ganska illa beställt för den Lindmanska regeringen, ty den fick i spannmålsfrågan ett i många avseenden för hastigt tillkommet utlåtande från jordbruksutredningen, men det var i alla fall en utredning. Men vad har den Ekmanska regeringen fått? När särskilda utskottet slutade sitt arbete förra året och då lade fram sitt betänkande, uttalade detta utskott, där den nuvarande regeringschefen var ordförande och den nuvarande jordbruksministern var ledamot, att man icke kunde gå in för ett system av minimipriser utan att man vunnit erfarenhet om inmalningssystemets verkningar; och vidare förklarade utskottet, att man icke kunde gå in för ett monopol utan en ingående utredning av spörsmålet. Men den nuvarande regeringen har infört minimipriser utan erfarenhet, och nu föreslår Kungl. Maj:t riksdagen att taga monopolet utan utredning. Ty det finns ingen utredning i denna proposition, som låter oss ana, varthän detta monopol leder, det finns inga överväganden.

Dessutom är det ju så, att detta förslag icke har granskats av myndigheterna. Kommerskollegium erhåller ett förslag från spannmålsnämnden den 23 april och avger betänkande den 24, utan att handelskamrarna eller andra näringsorganisationer sett på detta. Lantbruksstyrelsen avger betänkande, utan att hushållningssällskapen hava yttrat sig. Överhuvud taget har detta förslag icke gått igenom någon skärseld, där kritiska blickar fått syna det. Regeringen kan naturligtvis stiga upp och säga, att om det är ett tvångsläge, får man handla snabbt. Men, mina herrar, föreligger det här ett sådant tvångsläge? Var det icke så, att särskilda utskottet hade föreslagit en utredning om statligt spannmålsmonopol vid förra riksdagen? Var det icke så, att denna kammare biföll en skrivelse i den riktningen? Var det icke så, att de konsekvenser, vartill regeringens och riksdagens politik lett, påpekades från åtskilliga håll vid förra årets riksdag? Varför har icke regeringen använt åtminstone det år som förflutit till att utreda denna sak? Det har icke skett. Skall man taga propositionens uppgifter för kontant, har det gått till på det sättet, att först har spannmålsnämnden försökt under en tid på vintern i år att få kvarnarna att gå med på förlängning av det gamla avtalet. När detta icke lyckades, så — pang — på några veckor slungas in ett förslag om spannmålsmonopol. Det är icke övervägt, icke granskat, och man måste beklaga, att riksdagen skall gå till sitt övervägande av denna fråga på så lösa grunder, som här är ett faktum.

Herr **Lindman:** Herr talman! Då nu dessa båda kungliga propositioner och särskilt propositionen nr 216 remitteras till utskottet, skall jag be att få yttra några ord om det förslag, som innehålles i desamma.

Det är ju klart, att tiden har varit ganska knapp att studera en så pass vidlyftig proposition som denna, innehållande ett avtal i många paragrafer o. s. v., och därför kan naturligen ett yttrande nu icke bli så utförligt, som det kanske annars kunde hava blivit, men jag vill i varje fall icke underlåta att säga några ord i saken.

Ett genomläsande av förslaget har ytterligare befäst mig i den uppfattning, som jag haft tidigare, nämligen att det förslag, som i fjol från högerns sida framlades, åsyftande att hjälpa till med prisförbättrande åtgärder jämsides med inmalningen förmedelst en av riksdagen åsatt tull, hade varit det riktiga. Därmed har jag icke uttalat mig om den av regeringen föreslagna *tullsatsen*, ty den kunde ju, som prisförhållandena sedan dess utvecklat sig, behövt sättas högre och hade väl också kunnat höjas. Det gäller *systemet* i sig självt, och detta system, menar jag, har säkerligen fått en viss bekräftelse med avseende

på sin riktighet genom vad som därefter inträffat och vad som nu framträder i denna kungliga proposition.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

När spannmålsfrågan i fjol framlades från Kungl. Maj:t, var inmalningsförslaget förknippat med förslag om åsättande av tull på brödsäd och även på havre. Det sistnämnda förslaget avslogs av riksdagen, och man bestämde sig endast för inmalningen. Snart därefter fann ju emellertid den nuvarande regeringen, att det var nödvändigt att göra något i prisförbättrande syfte utöver inmalningen. Nu skall jag naturligtvis i dag icke alls tala om denna omkastning i åskådningen från Kungl. Maj:t. Den talade vi om i lördags, och jag har ingen anledning nu att gå in därpå, utan jag vill tala om det system, som har tillämpats, och det system, som nu i fortsättningen skulle komma att tillämpas.

Jag vill då säga, att erfarenheten hittills visat, att man i fråga om priserna på brödspannmål har uppnått en viss förbättring genom de åtgärder, som vidtagits, genom minimiprisbestämmelserna. Det skall icke förnekas och har heller icke förnekats, även om man säger, att ett annat system kunde verkat minst lika bra och mycket enklare. Det är emellertid vitsordat i denna proposition på flera ställen, att systemet icke har verkat fullt tillfredsställande på alla punkter, utan att det varit behäftat med vissa svagheter. Det har med andra ord icke hållit helt och fullt, utan man har kommit att märka, hurusom svagheterna framträtt litet undan för undan under systemets tillämpning. Man ser av detta, skulle jag vilja säga, herr talman, till att börja med svagheten i ett system, som bygger på ett avtal mellan statsmakten, i detta fall regeringen, och enskilda. Ett avtal, uppbyggt för ett års tid, i detta fall med ett antal enskilda kvarnar, och ett därpå baserat system måste alltid lida av en svaghet, därför att det icke är statsmakterna längre, som bestämma över saken, utan allt är beroende på, först, om ett avtal kan komma till stånd, och sedermera, när det utlupit, om det kan komma att förnyas.

Nu har emellertid systemet, bland andra olägenheter, visat, att de avtalsbundna kvarnarna blivit utsatta för en konkurrens, jag tror, en rätt besvärande konkurrens, från de icke avtalsbundna småkvarnarna, och detta har föranlett, att Kungl. Maj:t nu icke har kunnat förnya det hittills tillämpade systemet. Det har visat sig vara omöjligt, och därför har Kungl. Maj:t måst försöka få till stånd ett annat system, som kvarnarna kunna vara med på. Man har måst gå in på att skapa ett system, som jag verkligen måste beteckna såsom synnerligen invecklat och svåröverskådligt. Det kan ju hända, att ett par dagars ytterligare studium av propositionen kan klara upp en del förhållanden, som nu synas något dunkla, men huvudsaken av förslaget har jag dock fått ett grepp på, så att jag kan tala om det.

När jag nu talar om detta system, sker det naturligtvis under förutsättning eller med tanke på, att det eventuellt kan bliva av riksdagen godkänt, och då menar jag, att man bör uttala sig om de olägenheter, som man anser att systemet skulle kunna föra med sig. Jag vill förutskicka, att jag naturligtvis finner det nödvändigt, att de odlare av brödsäd, som hava räknat med att få det pris, som nu är gällande för innevarande års skörd, erhålla detta. Det är en rättvis och billig begäran. Men jag gör mig den frågan: varför skall man alltid försöka få fram system, som äro så invecklade, som bestå av så många paragrafer, så många förbehåll, så många undantag, så många bestämmelser, då man verkligen har ett system, som är prövat och praktiserat i vårt land under en lång följd av år och som är ett utomordentligt enkelt system, nämligen det, som från vårt håll har föreslagits?

Nu är det emellertid alldeles nödvändigt att göra något, ty man kan icke lämna spannmålsodlingen utan annat stöd än inmalningsbestämmelserna. Det är uppenbart, att den måste stödjas även genom prisförhöjande åtgärder, den saken behöva vi knappast tala om.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Om jag nu ser på detta förslag, så är det vissa saker, som jag särskilt fäst mig vid. Jag har fäst mig vid, att en viss kvantitet spannmål av 1930 års skörd kommer att stå över in på nästa skördeår. Det är väl åtminstone sannolikt, i varje fall beträffande rågen, och det är möjligt, att det är nödvändigt, att en viss myckenhet står över för att kunna fylla ett tomrum, som kan uppstå, innan nästa års skörd blivit användbar till malning. Men då inträffar det, att den spannmål, som står över, köpes och betalas av de avtalsbundna kvarnarna till ett pris, som för vete är 20 kr. 50 öre och för råg motsvarande pris enligt avtalet. Det skulle sålunda dessa kvarnar betala. Men samtidigt som de sålunda hava denna kvantitet spannmål uppköpt till det priset kommer i marknaden annan spannmål, som icke är betald med det priset utan med ett lägre pris. Att det blir ett lägre pris, beror delvis på det pris, som Kungl. Maj:t kommer att i sommar bestämma såsom inlösningspris för kvarnarna den 1 juni 1932 för den kvantitet spannmål, som då återstår osåld, och som kvarnarna skola vara skyldiga att inlösa vid den tiden till pris, som Kungl. Maj:t i sommar bestämmer. Jag fäster uppmärksamheten vid, att här överlåter sålunda riksdagen till Kungl. Maj:t att på egen hand bestämma, vilket detta pris skall vara. Jag kommer till det strax. Riksdagen avhänder sig bestämmanderätten, ty i Kungl. Maj:ts proposition står det endast talat om vad man ungefär tänker sig, att det skulle bliva. Det kommer vidare att bliva beroende på den nya skördens kvantitet och kvalitet. Men kvar står alltså, att vi ha en kvantitet spannmål, vete, inköpt av de avtalsbundna kvarnarna till 20 kronor och 50 öre per ton, under det att en annan kvantitet kommer att betalas med det pris, som man skulle kunna tänka sig vara det av regeringen i propositionen angivna: för vete 17 kronor och 50 öre, möjligen 18 kronor, för råg 15 kronor à 15:50. Det är sålunda bortåt 3 kronor under det, som kvarnarna betala innevarande år för överskott.

Men vidare kommer naturligtvis att inträffa, att brödsäden kommer att utbjudas på hösten av dem, som av omständigheternas makt äro tvungna att sälja sin säd och icke kunna hålla på den. Den kommer att utbjudas till ett pris, som under höstmånaderna kommer att ligga ännu lägre, och det skulle ingalunda förvåna mig — jag skulle tvärtom hålla det för sannolikt — att här kommer att uppstå en prisskillnad på, låt oss säga, 5 kronor och 50 öre eller något sådant. Det betyder, herr talman, att det uppstår en förlust för de avtalsbundna kvarnarna på den dyrare spannmålen. Denna förlust skall täckas genom påläggande av något, som kallas för »gottgörelse», men som jag i likhet med den föregående ärade talaren vill kalla för en tull. Det säger också kommerskollegium. Man skulle t. o. m. kunna kalla den för en Ekmans-tull. Ty det är egentligen kontentan av saken, att herr Ekman och hans regering här faktiskt ha närmat sig tullsystemet, fast de naturligtvis icke kunnat förmå sig att göra det på den enkla och raka vägen, utan under en hel mängd krusiduller och krumbukter i paragrafer och avtal med kvarnar och under skapande av en förening u. p. a., som skall taga hand om det hela. Men med denna gottgörelse — vi få väl lov att kalla det så, eftersom Kungl. Maj:t vill det — skall man täcka förlusten. Och den gottgörelsen, om den vet man icke, huru stor den kommer att bliva. Man vet icke, vad kvarnarnas förlust kommer att bliva. Man kan icke bestämma den. Det förutsättes här, att gottgörelsen skall kunna fortfara att utgå på importen av brödsäd och mjöl t. o. m. in på år 1932 resp. 1933. Den slutar alltså icke ens med nästa kalenderår utan kan stå kvar därefter. Jag vill gärna i detta fall instämma med den siste ärade talaren, att det är märkligt, att storleken av denna tull icke bestämmes vare sig av Kungl. Maj:t eller av riksdagen, utan på det sättet, som han angav, att riksdagen överlåter rätten att sätta denna gottgörelse åt de personer, som sitta i spannmålsförenin-

gens styrelse, i vissa fall åt de tre av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna i styrelsen.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Men, frågar jag mig vidare, hur kommer det att gå med skörden för nästa år, den skörd, som bärgas in i höst? Och där, menar jag, framträder ju ändå tydligare svårigheten att uppehålla brödsädspriserna, då några prisreglerande åtgärder icke längre finnas annat än de, som ligga däri, att kvarnarna åtagit sig att inköpa den skörden senast den 1 juni 1933 till ett pris, som Kungl. Maj:t skall bestämma i sommar. Det är uppenbart, herr talman, att här kommer att bliva ett utbud av spannmål på hösten och vintern till pris, som kommer att bliva vida lägre än det av Kungl. Maj:t i sommar bestämda priset. Och det kommer att drabba just dem, som ha minst lätt att hålla sin spannmål över vintern, dem, som äro i behov av penningar, dem, som måste sälja, dem, som icke kunna lagra, som icke kunna vänta till den 1 juni. Dessa måste sälja, och just detta betraktar jag som en av förslagets stora olägenheter, att det icke är prisreglerande, såsom man vill göra gällande. Under en stor del av nästa skördeår är det icke prisreglerande, utan det kommer att bliva ett utbud av spannmål, som kan inköpas till lägre priser, än vad Kungl. Maj:t här tänkt sig, det förmodar jag åtminstone skulle kunna inträffa. Och dessa svårigheter bliva större, i den mån som vi få en stor skörd och en god skörd. Ty det är klart, att ju större skörden blir och ju bättre den blir, desto större måste inmalningsprocenten bliva, desto mindre blir importen av det utländska vetet, och desto mindre blir den gottgörelse, som kvarnföreningen har att tillgodogöra sig för att betala förlusten. Det betyder å andra sidan, att den tid, under vilken gottgörelse skall utgå, kommer att bliva förlängd ännu mera. Den kommer alltså att gå in längre på det följande året, än vad den annars skulle hava gjort. Naturligtvis betyder det också, att den kan sättas högre. Det behöver ju icke betyda ovillkorligen, att man tager ut ersättning för förlusten genom att förlänga tiden för gottgörelsen. Man kan ju taga ut den genom att höja gottgörelsen. Såsom jag nämnt, kan den höjas: man talar om 20 procent av det av Kungl. Maj:t bestämda priset, men det kan också bliva mera. Det kan bliva 25 procent eller 30 procent, beroende på förhållanden, om vilka man nu icke äger någon kännedom. Det är alltså en gottgörelse, som är liktydig med en tull, som man lämnar ifrån sig bestämmanderätten till.

Ja, herr talman, jag är mycket rädd för att, om man fortsätter på detta sätt med ett system och så kanhända året därpå skall ha ett nytt system, så fastnar man till slut i system. Man sitter där, och det blir intet annat av än det, som framskymtar i propositionen, nämligen att staten får säga, att nu kunna vi icke hålla på med detta gottgörelsesystem längre, nu får staten övertaga och betala den förlust, som har uppkommit. Det står ju uttryckligen, att så kan komma att ske. Med andra ord: staten får taga på sig förlusten, och staten har sålunda gått in för en subvention, om jag så får säga, för brödsäd, liksom den förut gått in för en subvention på socker. Och huru det då kommer att bliva, om man kan hålla på mycket längre, det är ej gott att säga. Jag vet icke, huru många år den nuvarande regeringen kommer att sitta. Det kan tänkas bliva andra regeringar, hos vilka man icke vågar förutsätta den välvilja emot jordbruket, som denna regering nu synes lägga i dagen, även om det sker på ett underligt sätt. Det kan komma andra regeringar, som icke vilja göra *någonting*. Då kanske avvecklingen kommer, och man säger: denna subvention, den vilja vi icke hålla på med. Det kan också bliva så, att man icke har råd att lämna denna subvention, den måste avvecklas.

Därmed kommer jag till den mest kritiska punkten i detta förslag: avvecklingen. Det är det stora felet med detta förslag, att man icke vet, huru det skall avvecklas. Man kan icke lämna brödsädsodlingen åt sitt öde — om de

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

dåliga tiderna fortsätta — utan det måste vara något stöd. Men huru avvecklingen skall ske, får man icke veta. *Då* kanske man i alla fall blir tvungen att övergå från Ekmanstull till den riktiga tullen.

Jag vill fästa uppmärksamheten vid ännu en olägenhet i systemet, herr talman — jag skall endast hålla på ett par minuter till — nämligen den spänning emellan brödsäd och fodersäd, mellan vete och havre, som uppkommer. Den är naturligtvis en stor olägenhet. Man måste räkna med att de som odlat havre slå sig på att odla vårvete, om nämligen de förutsättningar, på vilka Kungl. Maj:t bygger, visa sig riktiga, nämligen att priserna komma att hålla sig. Då har man naturligtvis denna möjlighet, att en havreodlare slår sig på veteodling, i den mån det är möjligt, och man ökar därigenom tillgången på vete.

Det står i den kungl. propositionen, att Kungl. Maj:t försökt att få ett avtal till stånd beträffande havren. Kungl. Maj:t har sökt att få en överenskommelse om inmalning. Men det har icke lyckats för Kungl. Maj:t, och då har Kungl. Maj:t avstått från det. Och för övrigt tröstar man sig med att det icke kommer att finnas mycket havre kvar vid slutet av konsumtionsåret och att priset på sista tiden stigit.

Nu ha grynkvarnarna använt utländsk havre, och de, som producera svensk havre, de ha fått använda den för utfodring. Prisen på animaliska produkter ha fallit, och jag kan verkligen — i olikhet med herr Sköld — icke finna någon tröst i det nuvarande prisläget på dessa produkter. Jag menar, att Kungl. Maj:t tagit frågan om havren för lättvindigt. Man borde även där ha kunnat få till stånd en uppgörelse om inmalning, såsom jordbruksutredningen föreslagit. Men man kunde också tänka sig åsättande av en tull på havre, som vi föreslagit, eller båda delarna.

Såsom en slutsats av mitt anförande, herr talman, vill jag säga, att om detta förslag skulle bliva antaget av riksdagen, så är det ju givet, att det väl komme att medföra fördelar för brödsädsodlarna i trots av alla de stora olägenheter och svårigheter, som äro förknippade med detsamma, och av vilka jag sökt skildra en del. Det är med andra ord nödvändigt, att någonting göres. Men detta avtal och dess utveckling i fortsättningen, det bygger, synes det mig, ganska mycket på, att det skall bliva en dålig skörd. Blir det en dålig skörd i landet, kommer statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet kanske att skörda någon ära på detta förslag. Men om det blir en god skörd, en skörd, som blir synnerligen användbar för inmalning, då komma säkerligen rätt stora svårigheter att yppa sig med förslaget. Då kommer det förvisso att knaka i fogarna. Och därför, herr talman, kommer jag till det resultatet, att om riksdagen vill gå en enkel och klar väg, som undviker dessa besvärligheter, kan riksdagen göra det genom att antaga det förslag, som från högerns sida framlagts, nämligen om förhöjning av tullen å brödsäd och åsättande av tull även å havre.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! När man läser denna proposition, som bär en frisinnad regerings signatur, och så erinrar sig åtskilligt av vad som förekommit under de senare årens valrörelser, så blir man — åtminstone en socialdemokrat — benägen att falla i ganska djupa tankar och göra vissa reflexioner. I alla händelser har jag känt en obetvinglig lust att vid remissen skicka med några erinringar och påminnelser, som jag tror, att det skulle vara av en viss nytta, att de borgerliga ledamöterna i riksdagen ägnade en liten observation. De borgerliga partiernas raison d'être i de politiska striderna och den politiska verksamheten har ju ansetts vara, att de framför allt skulle resa ett motstånd emot ekonomiskt tvång och statligt förmynderskap, och i valstriderna ha vi fått höra, att alla borgerliga partier ville skydda

näringslivets frihet mot det tvång av olika slag, som man ansåg, att socialdemokraterna ville besvära svenska folket med. Och framför allt skulle man se till, att folket icke betungades med några monopolpriser och några monopolorganisationer.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Nu kan man verkligen undra, hur man tänker bära sig åt för att få denna proposition att stämma överens med de där högtidligen förkunnade grundsatserna. Det vore ju av ett visst intresse att få reda på det.

Men jag har ett ord att säga särskilt till de frisinnade. När jag läste denna proposition, kom jag också att erinra mig en liten skrift, som kom ut för tio år sedan, år 1921, och som bar titeln »Liberalismens grundsatser». Det var ett utdrag ur ett engelskt arbete »Liberalism and Industry» av en man vid namn Ramsay Muir, och av denna skrift inhämtar man åtskilligt, som det kan vara skäl att påminna sig just i dessa dagar.

Varför jag citerar just denna skrift, det skall jag sedan tala om. Där får man emellertid veta, att liberalismen så högt uppskattar frihet och individualitet, att den alltid ställt sig tveksam gentemot en stark utvidgning av statens verksamhet. »Den håller», säges det i skriften, »på lag och statsmakt, därför att dessa erbjuda det bästa och kanske enda medlet att skydda den enskilde mot maktmissbruk, från vilket håll detta än må komma: från monarker, privilegierade klasser, husbönder och arbetsgivare, ämbetsmän, organisationer eller från penningen. Men ju flera åligganden och förrättningar staten påtager sig, dess mindre blir den i stånd att skydda mot maktmissbruk från deras sida, åt vilka staten anförtror dessa uppdrag.» Och så säges det vidare: »Ju mera utsträckta och invecklade funktioner staten ikläder sig, desto svårare blir det att utöva tillbörlig kontroll, och varje ökning i statens egen verksamhet leder därför sannolikt till att dess ställning såsom frihetens beskyddare inskränkes och försvåras.»

Så heter det vidare, att liberalismen »erkänner, att tvång är nödvändigt i viss utsträckning och för vissa ändamål, men tvånget är berättigat blott i den mån det användes i den verkliga frihetens tjänst. Även när det utövas av en majoritet i samhället gentemot en minoritet och iklädes lagens form, ogilla de frisinnade tvånget, för såvitt det ej gäller frihetens skydd. Rent instinktmässigt ha de frisinnade vänt sig mot tvång, som utövats av någon särskild grupp inom samhället. Det må ha varit en despot, ett prästerskap, en jordägarklass, penningmakten, en militär kast eller en grupp fackföreningar, så ha alltid de frisinnade harmats över och bekämpat varje försök från en enda grupp eller ett enda intresse inom samhället, som har makt i sin hand att begagna denna till att tyranniskt trycka sin vilja på det övriga samhället.»

I en efterskrift till dessa grundsatser, som man ju icke finner något spår av i Kungl. Maj:ts proposition, säger den svenske författaren och översättaren bl. a. följande: »Man kan måhända rent av ifrågasätta, om ej Sveriges liberala parti — delvis på grund av kristidens tvång, men delvis också genom samarbetet med socialdemokraterna — i någon mån låtit blicken skymmas för frihetens, personlighetens och den fria initiativkraftens värde. En av den svenska liberalismens främsta uppgifter för framtiden måste därför vara att värna om dessa värden. Rent praktiskt sett betyder detta bland annat att tillse, att vi ej betungas med en byråkrati, det må vara i form av ämbetsverk, kommissioner eller kommittéer, som verkar förtryckande på personlig frihet och förlamande på produktion och företagsamhet.»

Skriften är översatt av dåvarande godsägaren Bo von Stockenström på Ånhammar. Det är han, som gjort dessa reflexioner.

Nu skulle ju en socialdemokrat kunna känna en viss skadeglädje inför den situation, vari vi nu befinna oss, när en frisinnad regering har gått in för en — man får nog i alla fall säga så — statssocialistisk princip och strukit ett

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

tjockt och rött streck över alla sina ekonomiska grundsatser. Och man kan också i viss mån vara belåten, därför att genom detta undangöres ju en del av vårt agitationsarbete principiellt sett. Herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet utför ju i alla fall till vårt gagn en djupplöjning. Det skulle man nog kunna säga. Och nog kan man påstå, att benen slås undan, att stöden slås undan för den antisocialistiska och antistatliga agitationen, som jag talade om i början av mitt anförande.

Men då jag tror, att vi i alla fall äro måttligt tacksamma för den här propositionen, så beror det därpå, att den ju i det stora hela icke är något annat än en karikatyr på socialistisk varuförmedling. Den hjälper, som det här påvisats, med all sannolikhet bara en viss grupp av dem, man vill hjälpa, och det är de, som stå i den bästa ekonomiska ställningen.

Några andra reflexioner skall jag icke besvära med. Tiden är ju långt framskriden på eftermiddagen, men jag har tyckt, att det nog kunde vara av visst värde, att man påminde de borgerliga partierna och i synnerhet de frisinnade om dessa liberala grundsatser, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet en gång i tiden, innan han nått sin höga ställning, framhöll såsom de ledande och bärande för en frisinnad ekonomisk politik. Var och en kan ju själv svara på frågan, huruvida den föreliggande propositionen på något sätt stämmer överens med dessa grundsatser.

Herr **Pehrsson** i Bramstorp: Om jag fattade herr Sköld rätt i hans kritik över det föreliggande förslaget, så var det icke därför, att förslaget innebar en höjning av spannmålspriset, utan det var emot faran att dessa åtgärder skulle leda till överproduktion, som han vände sig. Herr Sköld erkände ju själv, att på grund av vissa företeelser på världsmarknaden måste någonting göras. Brödsädesproduktionen är härvidlag en av de produktionsgrenar, som äro mest pressade utifrån, och följaktligen är det önskvärt, att åtgärder vidtagas. Men han menar, att om man vidtager de åtgärderna, kan man stå inför den situationen, att man får överproduktion. Spannmålsnämnden har också antytt, att man naturligtvis kan stå inför ett sådant förhållande. Och givetvis måste man, om man vill fortsätta med sådana här åtgärder framåt i tiden, tänka sig, att spannmålsodlarna på ett eller annat sätt göra begränsningar i odlingen.

Herr Sköld drog den slutsatsen, att vi skulle stå nära den gränsen. Han anförde, att brödsädesarealen ökats med 30,000 hektar, och han beräknade den därigenom åsamkade ökningen av skörden till 70,000 ton. Det är riktigt efter de medelsiffror, som föreligga. Men då skola vi komma ihåg, att en del av denna ökning, som här antytts, består ju i en väsentligt ökad vårveteodling, och en väsentligt ökad vårveteodling ger möjlighet till en väsentligt ökad användning av svensk brödspannmål till inmalning. Herr Sköld nämnde, att det skulle vara fara för överproduktion, då vi inmalde ända till 70 procent av den svenska spannmålen — av den skörd, som vi ha. Det är att märka, att 1930 års brödsädesskörd är den största vi haft under många år, därest tidigare statistik varit riktig. Men trots det är för den tid, som redogöres i propositionen, d. v. s. tiden till 1 februari, i genomsnitt inmalningsprocenten för den svenska spannmålen 60 procent och icke 70 procent. Dessutom tillkommer, som herr Sköld nämnde, att överskottet av 1929 års skörd, som förefanns, då denna reglering började, den 1 september 1930, är en kvantitet, som vi icke visste om, och följaktligen ingår den i denna inmalning.

Herr Sköld var sedan inne på den sociala sidan av saken — jag skall icke ingå på någon kritik eller något försvar beträffande det ena eller andra systemet, herr Sköld — och jag tror även herr Lindman berörde dessa synpunkter. Man menar att vid tillämpning av detta system finns det många, särskilt de

mindre spannmålsodlarna, som icke få samma nytta av stödet, som de större spannmålsodlarna, just därför, att de skulle vara hänvisade till att sälja i början av en produktionsperiod och under den tid, då spannmålspriserna i allmänhet äro mycket tryckta. Men det vill jag fråga både de herrar, som påtalat detta, och andra, om det icke är samma förhållande, vilket system som än gäller. Det har varit så i alla tider, under den tid, då det mesta utbudet sker, råder det största trycket på marknaden. Och följaktligen äro de mindre odlarna, därest de icke genom sammanslutning kunna hålla tillbaka utbuden och göra dem mera enhetliga, handicapade, och detta vilket läge, som än förekommer, och vilka stödåtgärder, som än företagas.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Det har sedan talats om avgifternas bestämmande, och det är alldeles givet, att dessas storlek blir beroende av det överskott, som föreligger beträffande den spannmål, som icke kan användas under det löpande konsumtionsåret. Skall man bedöma läget efter de siffror beträffande spannmålstillgångarna, som propositionen innehåller, ge dessa vid handen, att åtminstone vad vete beträffar skulle det med den inmalningsprocent som vi för närvarande ha — och beträffande kvaliteten av det mjöl som framställts har ingen anmärkning gjorts utan det har tvärtom givits erkännanden från såväl köpmannaförbundet som bagerisammanslutningar — gå ungefär jämnt ut med detta konsumtionsår. Beträffande rågskörden är det kanske svårare att bedöma, men då vi någon gång om fjorton dagar eller så få veta, hur stor mängd de kvarnar, som stå utanför det avtal som här nämnts, malt under tiden intill den 1 februari, kunna vi givetvis med stöd härav och med beräkning av den kvantitet, som i proportion till andra kvarnars förmalning kommer att förbrukas under den återstående tiden, närmare avgöra, huruvida det verkligen blir något överskott av rågen. Över huvud blir alltså den gottgörelse, som man här talat om, beroende på det överskott av gammal spannmål som föreligger.

Sedan nämnde herr Lindman, att det skulle uppstå stora svårigheter framdeles, om man tänkte sig att övergå till andra förhållanden. Ja, jag föreställer mig, att herr Lindman liksom vi alla andra svårligen kunna bedöma, hur läget kommer att utveckla sig. Riksdagen hinner ju samlas ännu en gång, innan ett sådant avgörande för framtiden behöver träffas, och då få vi se, hur världsmarknadspriserna ställa sig, och taga oss en funderare över, på vad sätt åtgärder skola vidtagas för en avveckling eller ett fortsättande med systemet någon tid framåt, eller eventuellt undersöka möjligheten att på annat sätt mildra svårigheterna.

Jag vill också säga ett par ord om den spänning mellan priset på fodersäd och priset på brödsäd, som herr Lindman berörde. Det är klart, att man kan befara ökad produktion av brödsäd, om denna spänning är för stark. Men om man utgår från den för mig självklara slutsatsen, att en tull på havre, då man har överskott av varan, icke kommer att höja havrepriset, står man inför precis samma förhållanden, när det gäller spänningen mellan brödsäds- och fodersädsprisen, vare sig det blir det ena eller andra systemet — förutsatt att man icke kombinerar systemet med någon åtgärd, som kan trygga avsättningen av havre.

Herr Sköld nämnde samtidigt, att i detta fall föreligger icke någon verklig utredning och att beträffande fjolårets beslut förelåg en rätt »hafsig» undersökning från jordbruksutredningens sida. Men herr Sköld får väl erkänna, att de åtgärder som vidtagits i anledning av utredningen, hur illa hopkommen den än vore, säkerställt användningen av svensk brödspannmål på ett sätt, som säkert icke skulle ha varit möjligt under andra förhållanden.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet von **Stockenström:** Herr talman! Herr Sköld gjorde bland annat den erinran, att det förelåg en ganska

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

stor risk för att vetearealen skulle ökas till sådan omfattning, att man icke skulle kunna förbruka allt vete, och han hänvisade till den utökning av vetearealen, som förekommit under innevarande år. Jag vill emellertid framhålla, att den överenskommelse, som träffades i höstas — i augusti — angående priserna, avsåg endast den skörd, som redan då förefanns, och sträckte sig fram i tiden t. o. m. augusti månad 1931. Den som sådde råg och vete i t. ex. september 1930 visste ju då icke alls, vilket pris han kunde erhålla för vad han skulle komma att skörda. Så långt sträckte sig icke uppgörelsen. Jag förmodar, att herr Sköld tänkte sig, att inmalningsbestämmelserna i sig själva kunnat stimulera till ökad veteodling. Men själva prisuppgörelsen kan icke ha utövat något inflytande, ty den var icke träffad beträffande 1930 års skörd.

Vad angår emellertid de besådda arealerna, har man nu fått kännedom om dessa genom den spannmålsinventering, som ägde rum i februari månad. Därvid uppgavs också av jordbrukarna, vilka arealer man avsåg att beså med vårvete och vårråg. Det visade sig, såsom förut i debatten framhållits, att vetearealen företedde en ganska påtaglig ökning. Men det har icke framhållits — och jag bör kanske göra det — att å andra sidan rågarealen företedde en rätt stor minskning. Sammanlagda totalsiffrorna för den areal, som antingen är besådd eller också beräknas bli besådd med brödsäd, torde för år 1931 vara omkring 14,000 hektar mer än förra året. Men jämföra vi dessa siffror med 1927 års siffror — då gjordes ju en jordbruksräkning på hösten — visar det sig, att totalarealen under år 1931 i alla fall är mindre än den var 1927. Jag har blott velat nämna detta, för att man icke skulle tro, att under de gångna åren en högst avsevärd ökning av spannmålsodlingen ägt rum. Förskjutningen mellan råg- och veteodlingen har fortgått, men någon totalökning har icke skett, så vitt dessa siffror utvisa.

Nu kan det naturligtvis tänkas, att om vetearealen blir mycket stor och skörden vidare skulle utfalla gynnsamt vi kunde komma därhän, att vi finge lov att tillgripa en ganska hög inmalningsprocent. Ja, har man en god kvalitet av varan, bör kanske detta gå för sig, utan att mjölkvaliteten försämras. Jag vill emellertid understryka, att 1930 års skörd var osedvanligt stor — en av de största vi någonsin haft. Ingen vet, hur det i det fallet kan ställa sig under kommande tider. Kanske det icke är så sannolikt, att man flera år i följd får en så stor skörd som förra året.

En annan sak, som herr Sköld berörde, var den, att de mindre jordbrukarna skulle få större svårigheter att sälja sin spannmål och få nöja sig med lägre priser än de större spannmålsodlarna. Jag kan icke riktigt förstå vad herr Sköld menar i detta avseende. Det är nog ofta så, att just de större spannmålsodlarna — de som i hög grad äro beroende av brödsädesodlingen, de som ligga ute med stora kostnadsbelopp sedan något år tillbaka i form av utsäde, arbete, jordränta och allt sådant — äro mera tvingade att sälja tidigt än de mindre. De, som fått vidkännas en mängd omkostnader och icke ha en vidare god ekonomi, äro ofta just de som tvingas att sälja tidigt på hösten. Däremot tror jag nog, att för en mindre jordbrukare, som till större delen hämtar sin avkastning från den animaliska grenen av sin näring, spelar det icke så stor roll, om han får sälja en mindre spannmålskvantitet i september eller om han får sälja först fram på våren. Han har nog många gånger större möjligheter att hålla på sin vara till det senare tillfället.

Vad sedan angår uttalandet, att det är lättare att placera ett större parti spannmål än ett mindre, så ligger det naturligtvis något i detta. Det är klart, att har jag ett stort och ensartat parti, kan jag kanske få ett bättre pris, än om jag har ett litet. Men här är dock ett område, där jordbrukarna genom sammanhållning och samarbete, i föreningar eller på annat sätt, böra kunna ordna

det så, att även de mindre partierna hopsamlas och bli skäligt betalda. Jag vill också framhålla, att det icke är annat än rättvist, om den som kan bevara sin spannmål till långt fram på konsumtionsåret, fram till försommaren, får ett högre pris än den som säljer spannmålen redan under höstmånaderna. Det kostar icke så litet pengar att sköta spannmålen under 8 à 9 månader. Den förlorar kanske i vikt — totalvikten kan minska något genom att spannmålen blir torrare — och så tillkommer räntesynpunkten och dylikt. Allt detta gör ju, att det väl ändå är fullt befogat, att den som håller på spannmålen till fram i maj och juni får några kronor mer än den som säljer i september. Svårigheten ligger just i att utbuden på hösten äro så stora, beroende på att många jordbrukare behöva pengar omedelbart. Och det vill jag göra gällande, att det stora tryck, som då föreligger på marknaden, väl så mycket kommer från de större spannmålsodlarna som från de mindre.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Så talade herr Sköld vidare om sin älsklingstanke — jag vet att han tänkte på den saken redan förra året i det särskilda utskottet — nämligen statsmonopol på spannmål, och jag hörde honom nämna erfarenheterna från Norge i det fallet. Jag vet, att dessa erfarenheter äro ganska goda, men beträffande Norge föreligger det den stora skillnaden, jämfört med förhållandena i Sverige, att det där endast är några få procent av den erforderliga spannmålen som odlas av landets egna jordbrukare. Om jag undantager spannmål, som jordbrukarna själva förbruka, är det endast några få procent av den totala mängden i landet konsumerad spannmål, som tillhandahålles av landets egna jordbrukare. Allt det andra får lov att importeras. Det norska statsmonopolet är därför i själva verket en enda stor importaffär, och därför är det inga svårigheter, såsom man kan förstå, att för dessa få procent inhemsk spannmål betala ett relativt högt pris. Detta inverkar mycket obetydligt på marknaden beträffande mjölpriser och dylikt.

Sedan talade herr Sköld om den gottgörelse, som skulle komma att erläggas, och han var litet upprörd över, att som han nämnde, »tre mannar» skulle sitta och bestämma det priset. Det har nu icke sagts i propositionen, att det nödvändigt skall vara »mannar» — varmed brukar förstås skåningar — men man får väl ändå tänka sig, att det kan bli kloka och förnuftiga herrar, som kunna komma att handlägga denna fråga. Vad själva förfarandet angår, är det i själva verket ett slags utjämningsförfarande. Det merpris, som vid viss tidpunkt — under en kort tid på året — skall betalas för svensk spannmål, får man igen därigenom att man erhåller en gottgörelse, som sannolikt inte behöver bli så vidare stor, beträffande den spannmål, som importeras. Det är ett utjämningsförfarande, som jag, uppriktigt sagt, tycker är en ganska smidig form och som jag tror fyller sitt ändamål.

Sedan var herr Sköld icke riktigt nöjd med utredningen; den var icke tillräckligt grundlig. Ja, jag tycker det står ganska mycket saker i denna proposition, och det kan hända, att herr Sköld icke hunnit studera allt. Vad han egentligen riktade sig mot var, att man visste icke i förväg, hur systemet skulle komma att verka, och om jag förstod honom rätt, menade han, att man skulle ha frågat icke bara vissa ämbetsverk, utan även handelskamrarna och hushållningssällskapen, hur dessa *trodde*, att systemet skulle verka. Det var egentligen själva huvudanmärkningen i det avseendet från herr Skölds sida. Det är alldeles givet, att då man nu här föreslår ett nytt, betydelsefullt system, kan man icke med full visshet överskåda dess verkningar. Men jag tror, att spannmålsnämnden, som närmast handlagt ärendet, har sökt att tränga in i detsamma så noggrant som möjligt. Förslaget har icke kommit till i en hast. Förhandlingarna ha pågått länge. Man har anlitat rådgivare och sakkunniga från olika håll, och jag tror, att saken är så noga övervägd, som rimligen kan begäras.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Om jag sedan övergår till att säga ett par ord med anledning av herr Lindmans anförande, gick ju detta närmast ut på att läget ändå skulle ha varit bra mycket bättre, om den förra regeringens spannmålsförslag genomgående blivit följt — om man alltså genomfört inmalningstvång på vete och höjt tullen på vete till 6 kronor för 100 kilogram; beträffande råg skulle man ju icke haft något inmalningstvång, men rågtullen skulle ha blivit höjd. Herr Lindman menade nu, att förhållandena i så fall skulle ha blivit bättre under det gångna året och att avsättningen för lantmännen blivit gynnsammare och lättare och kanske även priserna mera tillfredsställande. Jag har för min del mycket svårt att förstå, hur man enligt herr Lindmans system skulle kunna trygga avsättningen av spannmål på tillfredsställande villkor. Hur skulle herr Lindman kunnat trygga avsättningen för t. ex. den svenska rågen, som förra sommaren — i juni och juli — var praktiskt taget osäljbar? Herr Lindman svarar kanske, att han skulle satt en så hög inmalningsprocent som erfordrades. Men jag är icke säker på, att priset därigenom skulle kommit något så när i proportion till produktionskostnaderna. Nåja, det är svårt att avgöra hur det skulle ha verkat, men så mycket har herr Lindman dock indirekt erkänt, att det förslag han förra året lade fram för riksdagen icke hade varit tillfyllest. Dels fick herr Lindman lov att acceptera det förslag om inmalningstvång på råg, som framfördes från frisinnat håll och från bondeförbundshåll vid förra årets riksdag. Och dels har vidare herr Lindman också indirekt erkänt, att tullen enligt hans förslag måst höjas, så vitt jag förstår ganska avsevärt. Herr Lindmans parti har i år motionerat om en tull på 8 kronor för 100 kilogram. Åtminstone föreslogs detta vid riksdagens början — jag vet icke, vilken siffra man nu skulle vara benägen att förorda, om man just i dag skulle motionera. Jag är icke säker på, att herr Lindman nu anser att 8 kronor är den rätta siffran. Herr Lindman har emellertid antytt i ett föredrag, att därest han kommit att handlägga frågan i regeringsställning, skulle kanske regeringen ha begagnat sin grundlagsenliga rätt att höja tullarna under årets lopp. Herr Lindman har anmärkt på det system, som från den frisinnade regeringens sida efter förhandlingar med kvarnarna om ett visst pris tillämpats, men jag frågar om icke det system, som herr Lindman själv tänkt sig, nämligen att höja tullarna undan för undan — vi veta icke hur högt — skulle ha inneburit ett ingripande i prisförhållandena utan riksdagens hörande.

Herr Lindman framhöll, att genom det nu föreslagna systemet skulle de, som bäst behöva sälja sin spannmål redan på hösten, icke kunna göra detta. Jag vill då fråga herr Lindman, hur ett tullsystem skulle kunna möjliggöra något sådant. Kan någon människa begripa, hur man skall kunna tillförsäkra dem, som bäst behöva sälja sin spannmål, denna möjlighet genom att höja tullarna? Jag förstår icke sambandet mellan de två åtgärderna. Jag kan tänka mig, att man kan genom en kraftig tullförhöjning få upp prisläget, men icke ger man därigenom dem, som ha det sämst ställt och bäst behöva sälja, tillfälle att avyttra sin spannmål på hösten?

Sedan nämnde herr Lindman någonting om att man borde vidtaga åtgärder för att även få upp havrepriset. I fråga om havren förhåller det sig i själva verket så, att även om grynkvarnarna skulle uteslutande använda svensk havre, åtgår för deras behov icke mer än sammanlagt omkring 4 % av hela den svenska havreskörden. Det är ungefär 50,000 ton, som utgör hela deras förbrukning av havre. Totalskörden av havre uppgår till ungefär 1,200,000 ton. Alltså utgör grynkvarnarnas förbrukning 4 % av det hela. Alla de andra 96 % havre användas till foderändamål, antingen hemma på den gård, där havren produceras, eller hos andra jordbrukare. En liten del går till arméns hästar och en liten del till hästarna i städerna, men den alldeles övervägande delen

förbrukas vare sig hemma hos producenten eller hos andra jordbrukare, som behöva köpa havre. Jag förstår icke riktigt, hur herr Lindman tänkt sig, att man skall kunna få upp priset på havre genom tull, då som sagt 96 % går åt till utfodring av djur. Priset på havre sammanhänger ju dels med priset på andra fodermedel och dels med priset på de animaliska jordbruksprodukterna. Är priset högt på smör, fläsk o. s. v., kan man betala ett högt pris för korn och havre; är det åter ett lågt pris på animaliska produkter blir det ett lägre pris på havre, det kan icke hjälpas. Jag vet icke, vem som skulle köpa den dyra havren, om det vore möjligt att höja priset genom en tull. Jag kan inte räkna ut, vilka jordbrukare som skulle gå och köpa havre till ett överdrivet högt pris, om de samtidigt kunde köpa andra fodermedel, som kanske äro väl så fördelaktiga att använda ur utfodringssynpunkt. Jag vill också nämna, att just för tillfället har efterfrågan på svensk havre blivit ganska stor, framför allt beroende på att den svenska svarthavren är efterfrågad norr ut och även väl i sin mån till följd av att efterfrågan på utsädeshavre stigit. Ja, priset på utsädeshavre är ju en sak som ligger något vid sidan av denna fråga, men vanlig foderhavre betalas just nu med 12 à 13 öre per kilogram.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Herr Lindman talade vidare om att det framlagda förslaget var ganska invecklat. Ja, jag menar, att det är ganska utförligt utformat även i sina detaljer och det föreligger ju ett kontrakt, vars godkännande nu föreslås riksdagen. Herr Lindman ansåg, att man i förslaget med många »krumbukter och kruseduller» gått med på åtgärder för spannmålsodlingens befrämjande. Han gjorde gällande, att regeringen var välvillig mot jordbruket men var det på ett tokigt sätt. Ja, för mig åtminstone är icke *sättet* huvudsaken, utan huvudsaken är att någonting blir gjort. Regeringen har försökt efter måttet av sina krafter och efter sitt förstånd främja förhållandena på detta område, och jag kan icke förneka, att vi verkligen också från jordbrukarhåll fått en hel del erkännanden för att åtgärder blivit vidtagna. För mig är, som sagt, icke sättet avgörande, ehuru man givetvis bör använda ett sådant sätt, som i praktiken går bra att tillämpa. Det är också min uppfattning, att det förslag, som här föreligger, är — låt vara, att det är ganska omfattande och noggrant utformat — i sina principer och tankegång enkelt och icke så tillkrånglat. Jag fick emellertid icke riktigt klart för mig till sist herr Lindmans egen ställning till förslaget. Herr Lindman talade om möjligheten av att riksdagen skulle antaga förslaget, och det kan hända — fastän jag blev icke riktigt säker på det — att även herr Lindman går med på detsamma, ehuru det säkerligen kommer att ske med många »krumbukter och kruseduller».

Vad slutligen angår den andre föregående ärade talaren herr Jonssons i Eskilstuna anförande, så upptogs ju en stor del av detta av brottstycken ur en liten broschyr, som heter »Liberalismens grundsatser» och som jag gav ut i min ungdom — det var 1921. Broschyren var en översättning av ett engelskt arbete i vissa delar, och jag tillät mig förse denna översättning med en liten efterskrift. Jag blev riktigt rörd, när herr Jonsson läste upp detta, och rörd också över att herr Jonsson bar denna lilla skrift på sig, vilket jag icke brukar göra — men jag skall plocka fram den. Jag blev också rörd, därför att herr Jonsson gav den en viss reklam. Jag får t. o. m. fundera på att kanske ge ut en ny upplaga. När jag säger detta, betyder det, att jag icke på något sätt kände mig generad — jag vet, att det ibland är så med skalder, när man läser upp deras ungdomsdikter. Detta gjorde jag icke alls. Jag tyckte tvärtom, att vad som lästes upp lät ganska förnuftigt. Det är vissa principiella frågor, som behandlas i broschyren, om liberalismens och frihetens grundsatser i allmänhet. Jag kan emellertid icke riktigt förstå sambandet mellan denna uppläsning, som jag satte mycket värde på, och förevarande proposition (ja, nu begär herr Jonsson ordet och kommer kanske att upplysa om den saken). Här

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

föreslås vissa statsåtgärder till jordbrukets stöd. Sådana kunna vi icke undgå vid vissa tillfällen, och jag betraktar faktiskt läget för jordbruket just nu såsom extraordinärt. Vi kunna icke komma ifrån, att det råder en kristid för närvarande, med de prisfall, som inträtt på så gott som alla jordbruksprodukter. Det kan då icke hjälpas, att det är påkallat att vidtaga extraordinära åtgärder.

Jag har icke anledning att närmare ingå på förslaget utan hoppas — och jag är förvissad därom — att detta från utskottets sida kommer att ägnas en saklig prövning.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! När den dåvarande regeringen vid förra årets riksdag framlade sin proposition med förslag till åtgärder för jordbrukets stödjande, avhölls här i denna kammare en remissdebatt, i vilken herr Sköld, då som nu, var förste talare. Herr Sköld underkände givetvis de då framlagda förslagen, och särskilt underkände han det förslag, som avsåg stöd för spannmålsodlingen. Men i olikhet med i år — då han, så vitt jag kunnat finna, icke haft några anvisningar om hur det svenska jordbruket skall kunna räddas — var han förra året ganska viss på sin sak och framförde den meningen, att en utveckling av den animaliska produktionen skulle vara den väg, på vilken vårt jordbruk skulle återvinna sin ekonomiska hälsa. Jag hade tillfälle att då begära ordet och uttala mina starka tvivel om, huruvida jordbruket enbart på den vägen kunde räddas. Jag uttalade såsom min uppfattning, att vi nog behöva utveckla den animaliska produktionen men att vi jämsides med detta också behöva stödja och hjälpa vår brödsädesodling. Herr Sköld medgav också — jag vet icke, om det var den gången eller vid ett senare tillfälle, då vi möttes i en diskussion — att brödsädesodlingen borde upprätthållas i en viss, som han uttryckte det, »begränsad» omfattning.

Det har hänt åtskilligt sedan förra årets riksdag, åtskilligt som sannerligen icke är uppmuntrande för den svenske jordbrukaren. Och för dem, vilka försökt att i någon mån följa herr Skölds och andras uppmaning att söka hjälpen för jordbruket i en utveckling, ett omhändertagande och en rationalisering av den animaliska produktionen, ha sannerligen erfarenheterna icke varit av enbart glädjande art. Nu söker herr Sköld, tydligen i minne av sina synder från föregående år, täckning på det sätt, att han säger, att det visserligen är dåligt för de animaliska producenterna — det är dåligt för dem, som producera smör, kött och ägg — men att det skulle vara ännu sämre för spannmålsodlarna, därest de skulle tävla med de priser, som nu föreligga på världsmarknaden. Ja, däri kan jag ge herr Sköld rätt, men då bör herr Sköld också minnas, att vi från vårt håll gjort gällande, att vi hade möjlighet att i någon mån frigöra oss från konkurrensen på världsmarknaden och därigenom ge visst stöd åt spannmålsodlingen och förbättra prisläget. När det emellertid varit tal om sådana åtgärder, har man från herr Skölds och hans meningsfränders sida alltid mötts av det uttalandet, att detta blott skulle tjäna och gagna några större odlare, storgodsägarna och storbönderna. De mindre jordbrukarna skulle icke ha någon nytta av sådana åtgärder. Det var därför med ett visst intresse jag nu tog del av herr Skölds uttalade bekymmer för de mindre jordbrukarna här under debatten. Och det var med ett icke mindre intresse jag i dagens nummer av tidningen »Socialdemokraten» fann följande uttalande, som jag skall be att få återgiva: »Men vid konsumtionsårets början i september, oktober, november, när småbönderna måste sälja för att få kontanter, då gälla inga minimipriser och intet köptvång för spannmålsföreningen. Då lämnas bonden ut åt den fria prisbildningens välsignelser. Detta skall tydligen vara ett offer åt frihandelsintressena. Men märk väl: det är små-

bonden som offras.» Nu har man ju förut från vänsterhåll frankt förnekat, att småbonden överhuvud taget odlar någon brödsäd till avsalu, och om detta är riktigt, skulle det ju nu vara likgiltigt, om han »offras». I förbigående vill jag nämna, att jag så till vida delar den här uttalade uppfattningen, att jag har rätt betydande farhågor för att just under den tid, då minimipriserna icke gälla och den nya skörden kommit i marknaden, det blir ganska svårt för åtskilliga jordbrukare att sälja sin spannmål. Men jag ville begagna tillfället att slå fast det erkännande, som här otvetydigt givits, att brödsädesodlingen bedrives i den omfattning även av småbönderna, att de kunna ha intresse av att priset på brödsäd upprätthålles vid en någorlunda skälig nivå.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Nu säger herr Sköld — och jag förmodar, att tidningen Socialdemokraten och socialdemokraterna överhuvud ha samma mening — att det visserligen är sant att genom det föreliggande förslaget hjälp tillfälligtvis lämnas åt brödsädesodlingen, men att det kommer en dag därefter, då det blir så mycket värre för jordbrukarna, när man icke längre kan upprätthålla denna på konstlad väg uppnådda prisnivå. Ja, det är möjligt att, därest man icke vill övergå att söka införa något förnuftigt permanent skydd för den svenska brödsädesodlingen, det vid den tidpunkten kan bli ännu bekymmersammare än nu. Men jag har svårt att förstå, att det skulle kunna vara till någon glädje och hjälp för den svenske bonden, om han såväl under förlidet år som innevarande år skulle ha fått dragas med de ruinerande priser, som varit gällande, därest inga åtgärder vidtagits för att skydda hans odling, blott därför att han icke sedan skulle skadas av ett hastigt prisfall. Han har sannerligen så mycket utgifter att täcka det år som är, att jag tror, att han dock är tacksam för att han kunnat få någorlunda betalt för sin brödsäd under det år som gått och som närmast stundar. Och det lär i betydande mån komma att bero på herrar socialdemokrater — herrarna tänka ju erövra den politiska makten — om ni vilja ställa det så, att i framtiden den svenske brödsädesodlaren lämnas utan skydd och följaktligen världsmarknadspriset blir bestämmande för priset på den produkt han framställer.

Den svenska landsbygdens problem är för närvarande aktuellare än det varit på åtskilliga tiotal av år. Det var aktuellt under den stora övergången på åttiotalet och sammanföll med den dåvarande jordbrukskrisen, vilken har åtskilliga likheter med den nu föreliggande. Då ägde det rum en folkvandring av mycket stora mått i vårt land. Då avfolkades landsbygden, men det var då i mindre mån städerna än ett annat land, som mottog den befolkning, vilken icke kunde försörja sig på landsbygden. Om förhållandena i fortsättningen skola gestalta sig så, som de varit under de närmast gångna åren och som de äro för närvarande, skall man icke kunna undgå en ytterligare stegrad avfolkning av den svenska landsbygden. Då blir frågan den, huruvida städerna och industrien skola kunna mottaga detta befolkningsöverskott. Det problemet skall man icke komma förbi, det *kan* man helt enkelt icke komma förbi. Och vi kunna då icke skicka befolkningsöverskottet till ett annat land! Under sådana förhållanden synes det bliva nödvändigt, att vi pröva samvetsgrant alla åtgärder, som kunna vidtagas för att stärka den ekonomiska ställningen på landsbygden och göra det möjligt för folk att existera där. När jag gått omkring — och jag har haft ganska rikliga tillfällen till detta — på den svenska landsbygden och besökt småbrukares hem (ja, bondehem, det behöver icke direkt vara småbrukarhem), har jag sett, under vilka förhållanden dessa människor leva och jag har måst säga mig, att den stund man där kräver en arbetstid, som är något så när rimligt begränsad, den stund man kräver att ha något så när goda ekonomiska tillgångar och begär en trevnad, som man kan bestå sig inom många andra yrken, blir det icke längre någon, som vill stanna kvar i dessa hem; de komma då säkerligen att skövlas. Det är det klara och

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

ofrånkomliga landsbygdens problem i närvarande tid, som det är vår skyldighet att kallt och klart se i ögonen.

Under sådana förhållanden blir det icke riktigt att, såsom nu sker från socialdemokratiskt håll, säga, att det är småfolket i industrien och städerna, som skall betala det som man nu pressar ut i fråga om högre priser exempelvis på brödsäd. Jag frånkänner icke dessa medborgargrupper värdet av deras insatser i samhället. Jag förstår, att det kan vara åtskilliga bland dessa, vilkas ekonomiska ställning är ganska bekymmersam. Men jag vågar bestämt hävda den uppfattningen, att deras ställning för närvarande i allt fall är så pass mycket bättre, att det icke är någonting orätt eller kan anses opåkallat, om man kräver att dessa samhällsklasser nu i någon mån dela med sig för att ge möjligheter åt landsbygdens folk att existera och försörja sig. Det blir i längden intet hållbart system att offra vår landsbygd och tvinga folk att söka sig in till städerna, med den ojämnhet i arbetstillgång, som där förefinnes och då ännu mera kommer att förefinnas, för att sedan söka läka de sår, som detta förorsakar, genom ordnande med beredskapsarbeten eller direkta arbetslöshetsunderstöd. Det blir en i längden riktigare och hållbarare politik att söka skapa möjlighet för folk att hålla sig kvar på landsbygden, där anspråken icke äro överdrivna utan säkerligen mycket blygsamma men där man kan riskera att komma — ja, håller på att komma — under den gräns, där det icke längre är möjligt att existera. Jag vet, att härigenom problemet kommer att vidga sig utöver det här föreliggande förslaget, mot vilket givetvis rätt betydande invändningar kunna resas, men jag har ansett det som min plikt att i någon ringa mån söka bidraga till att vidga synen på detta vårt lands kanske för närvarande allra mest ingående och viktiga ekonomiska och sociala problem.

Herr **Sköld:** Herr talman! Eftersom jag fick ordet omedelbart efter herr Magnusson i Skövde, skall jag tillåta mig ett par repliker. Jag skall icke gå in på något bemötande i stort av hans anmärkningar mot mitt föregående anförande. Jag tillåter mig endast i detta avseende deklarera, att jag fortfarande har den uppfattningen, att om det svenska jordbruket har någon framtid, så ligger denna på den animaliska produktionens område. Om så icke är fallet, är det synd om det svenska jordbruket.

Sedan försökte herr Magnusson i Skövde tolka mitt anförande så, som om jag i dag skulle ha medgivit, att åtgärder för brödsädesodlingens befrämjande skulle vara till någon särskild nytta även för småbönderna. Herr Magnusson i Skövde! Jag har icke den uppfattningen. Jag har den uppfattning, som jag uttryckte i mitt förra anförande, att det här gäller de *medelstora* och *större* jordbrukarnas problem och att det är de mindre av de större jordbrukarna, som äro orättvist behandlade. De 60 % av de minsta jordbrukarna finnas icke alls med här. Med detta har jag velat säga herr Magnusson i Skövde, att jag gör mig icke solidarisk med de uttalanden, som finnas i dagens nummer av »Socialdemokraten». Författaren har där troligen blivit missledd av den kungl. propositionens uppgifter, så att han i stället för att tolka den, såsom man bör göra — att fråga är om de mindre bland de större jordbrukarna — trott att det är fråga även om småbrukarna. Jag hoppas, att herr Magnusson i Skövde tillåter, att jag icke är solidarisk med allt vad som står i socialdemokratiska tidningar. Jag kan icke tänka mig, att herr Magnusson i Skövde känner sig solidarisk med allt som säges i högerns tidningar. I så fall skulle herr Magnusson i Skövde få ännu flera tillfällen att upprepa sin litania om landsbygdens problem. Denna litania ha vi hört förr, den kunna vi. Men det kan hända, att det finns några, som äro nya här i riksdagen och som inte hört den, så det var väl för deras skull

han upprepade den. Jag hoppas vi slippa höra mera i den vägen i dag, ty jag och de flesta andra ha icke behov av att ytterligare fördjupa oss i detta.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Jag begärde emellertid ordet med anledning av det anförande, som hölls av herr Pehrsson i Bramstorp. Herr Pehrsson gjorde gällande, att min uppgift om att inmalningsprocenten för det nu löpande konsumtionsåret är 70 %, vore ett misstag och att man i stället borde räkna med 60 %. Men jag håller på att det finns skäl att tala om 70 %. Det är nämligen så, att för tiden september—januari var den genomsnittliga inmalningsprocenten 60 %, men för tiden därefter var den, om man räknar bort de 10 %, som avtalskvarnarna ha lov att mala in mindre, under januari 70 %, under mars 75 %, under april 75 % och under maj 75 %. Jag drog därav den slutsatsen, att när man kommer till slutet blir det 70 %. Nu kan man fråga: Hur blir det, om icke svenska brödsädesspannmålen räcker till? Ja, så vitt jag kan se av den kungl. propositionen, är det snarare utsikt till överskott än underskott. Jag tror därför, att det är fullgoda skäl att hålla på att den genomsnittliga inmalningsprocenten blir 70 % i år.

Jag skall också tillåta mig att rikta ett par repliker till herr jordbruksministern. Jag antager, att statsrådet medger, att om man för ett visst år inför ett system, som innefattar en prisuppgörelse, äro brödsädesodlarna icke, lika litet som människor i allmänhet, så kritiska, att de säga sig att läget visserligen är bra nu men att de nästa år få taga sig till vara. Utan de äro säkerligen så optimistiska, att de tro att när staten gripit in ena året, så kommer den att gripa in även det andra. Därigenom födes denna optimism, som leder till en utökning av veteareealen. Jag vill också säga, att när statsrådet påstår, att det var en osedvanligt god skörd per hektar förra året, är detta ett litet för starkt uttryck. Av den kungl. propositionen framgår nämligen, att genomsnittsskörden av höstvete 1929 var 2,310 kilogram per hektar, under det den för 1930 var 2,350, alltså allenast 40 kilogram mera. Och för vårvete var skörden 100 kilogram lägre per hektar 1930 än den var 1929. Jag tror därför, att man icke kan säga att det var en osedvanligt god skörd per hektar i fjol.

Vad sedan beträffar frågan, huruvida det kanske tvärtom skulle vara de största odlarna, som bleve missgynnade enligt det föreliggande förslaget, har jag tagit mina uppgifter ur den kungl. propositionen, d. v. s. ur de där återgivna berättelser, som hushållningssällskapen kommit in med. Dessa visa, att det är de mindre brödsädesodlarna, som missgynnats av systemet. Jag ställer tillsvidare deras mening på denna punkt gentemot herr statsrådets.

I fråga om spannmålsmonopolet i Norge är det klart, att jag icke vill jämställa de norska förhållandena med våra. Men jag vill fästa uppmärksamheten på att enligt de utredningar, som särskilda utskottet i fjol verkställde, kan man i Norge lämna subvention beträffande en spannmålsmängd, som motsvarar ungefär 25 % av brödsädesbehovet därstädes; importen gäller alltså icke mer än 75 %. Jag vill därvidlag framhålla, att man i Norge ger subvention även beträffande den brödsädesspannmål, som jordbrukarna själva förbruka. Detta gör, att proportionen i någon mån förskjuter sig.

Jag skall icke heller stanna vid att statsrådet hittade på det förskönande ordet »utjämningsförfarande», när han talade om den ifrågavarande tullen. Denna »gottgörelse» är fortfarande en tull, även om vi använda ett sådant uttryck som utjämningsförfarande.

Till sist skulle jag vilja säga, att när statsrådet förklarade, att man väl övervägt systemet och dess framtida verkningar bl. a. inom spannmålsnämnden, vill jag invända, att då måtte spannmålsnämnden ganska väl ha lyckats undanhålla riksdagen dess överväganden, ty man finner dem icke i den kungl. propositionen.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Herr **Olson** i Göteborg: Herr talman! Att det icke går under förhandenvarande förhållanden att lämna det beträngda jordbruket åt sig självt, är en uppfattning, som hyses av denna kammares majoritet. Saken är ju den, att alla åtgärder, som syfta till en förbättring av de ekonomiska förhållandena för någon grupp i samhället, måste draga med sig motsvarande offer för andra samhällsgrupper — det ligger i samhällsekonomiens natur. Att tvångsåtgärder i ett fall som detta måste tillgripas, är sålunda en helt naturlig sak. Jag kan därför icke, såsom herr Jonsson i Eskilstuna, förvåna mig över att man måst rucka på de frisinnade och liberala grundsatserna.

Vad som däremot är att beklaga förefaller mig vara, att man funnit sig behöva gå in på en statsinterventionistisk linje. Ty av alla de statsrådsåtgärder, som kunna komma i betraktande till stödjande av näringslivet, är väl interventionismen den sämsta, därför att den nödvändigt drager med sig ytterligare interventionistiska åtgärder och bestämmelser. Man nödgas genom åtgärder på olika punkter så att säga »mota av» de konsekvenser, som framkomma på grund av tvångsbestämmelser av interventionistisk art, i stället för att — om jag får använda den bilden — man borde stå vid instrumenttavlan och centralt reglera det ekonomiska maskineriet, så som vid ett tullförfarande är möjligt.

Nog har det i detta sammanhang blivit nödvändigt att rucka på de liberala och frisinnade grundsatserna. Det är att hälsa med stor tillfredsställelse ur hela det svenska näringslivets synpunkt, att så varit fallet. Är det ej som gryningen till en ny tid med bättre samförstånd i landets näringspolitik, när från en tidnings sida, som varit de liberala idéernas säkraste ankarfäste i västra Sverige, det erkännandet göres, att tullar ej äro det sämsta av allt. Jag vill vid detta tillfälle återge det uttalande, som där gjorts. Sedan man förklarat, att det icke går att släppa jordbruket att reda sig självt för närvarande, men att statsmakterna helst icke borde ha valt den nu inslagna vägen, säger denna tidning: »Tullförhöjningar ha sina givna olägenheter, men de äro avgjort att föredraga framför åtgärder av föreslagen art.» Det är med glädje man kan hälsa ett dylikt uttalande, som visar, att en uppmjukning har skett i den benhårda frihandelsdoktrinarism, som hittills omöjliggjort så gott som varje diskussion på det näringspolitiska området, om blott ordet tull samtidigt behövt nämnas.

Herr talman! Jag har ännu en liten detalj att omnämna. Den rör en genom den nu föreliggande propositionen för blivande svårigheter utsatt industri här i landet. Det framhålles i propositionen, att man räknar med att den spannmålsförening, som skall bildas, kommer att lida förluster, och dessa förluster skola täckas genom pålägg på den importerade varan — eller, som man från andra håll uttryckt det, med en tull på varan. Vid uttagandet av denna gottgörelse har man inblandat en ovidkommande part, en här i landet arbetande tullskyddad industri, som icke har med det svenska jordbruket att göra, i det att den förarbetar enbart utländsk vara, nämligen amerikanskt och annat utländskt vete. Det gäller makaroniindustrien, vilken genom att ej undantagas från importpålägget dragits in i och måste deltaga i de ersättningar, som systemet nödvändigtvis måste föra med sig. Denna industri var enligt den föregående förordningen, den s. k. inmalningsförordningen, uttryckligen undantagen från inmalningsbestämmelserna, varigenom sålunda officiell bekräftelse givits åt nödvändigheten för denna industri att arbeta enbart med utländsk vara. När nu i den kungl. propositionen och i det föreslagna avtalet mellan staten och föreningen alla de undantagsbestämmelser, som hittills gällt denna industri, äro strukna, har detta tydligen skett med någon avsikt, men det förefaller, som om grundade skäl därför knappast före-

låge. Det vore önskvärt, att vid behandlingen av denna fråga i utskottet rättelse härutinnan kunde komma till stånd.

Vid remiss av propositionen nr 216.
(Forts.)

Herr **Herou:** Herr talman! När frågan om skydd för spannmålsodlingen vid förra årets riksdag förelåg, hänvisade den kungl. propositionen till de särskilda sakkunniga, som då yttrat sig och som påvisat, att prisfallet på jordbruksprodukter till viss grad förorsakats av den rådande disproportionen mellan tillgången på livsmedel och världskonsumtionen av motsvarande artiklar. Man kan däremot icke göra annan invändning än den, att uttrycket »till viss grad» är väl milt. Man kan i stället säga, att krisen nästan uteslutande bör tillskrivas denna orsak. I propositionen till fjolårets riksdag påvisades också, att det osålda överskottet vete vuxit från 3,300,000 ton år 1926 till 11½ miljoner ton 1929—30. Och nyligen meddelades i tidningspressen, hurusom av vete och vetemjöl ute i världen förråden utgjorde 630 miljoner bushels, d. v. s. ungefär 17 miljoner ton.

Det är mot bakgrunden av dessa förhållanden, som vi vilja se förslaget om åtgärder till jordbrukets stöd. För oss är det alldeles klart, att när det i olika länder uppträder ekonomiska kvacksalvare, som med konstlade medel i en sådan situation ytterligare vilja förstora detta överskott, kan resultatet icke bli annat, än att vetet antingen måste förstöras eller med statsunderstöd dumpas ut. I de olika länderna söker man med alla medel avyttra sitt vete till de motsträviga köparna.

Jag kan icke undgå att understryka den reflexion, som här gjorts, att det synes, som om i alla fall liberalismen borde haft sin stora dag i en sådan situation och som om den borde ropat ut: stör icke den reglering, den prisbildning, som kring polerna »tillgång och efterfrågan» måste ske i en kapitalistisk hushållning. Jag har icke haft tillgång till jordbruksministerns läsvärda broschyr, men jag har på ett annat område sökt få material för bedömande av den nuvarande regeringens samhällsåskådning. Liberalismens princip är ju »laisser aller», d. v. s. att låta saken ha sin gång utan att göra någonting för att leda utvecklingen i en annan riktning. Och liberalism i det enskilda livet betecknar ju fördomsfrihet, storsinthet och frikostighet. Fördomsfriheten tager sig uttryck i att man går in för protektionistiska åtgärder på ett så uppseendeväckande sätt som skett. Storsintheten skulle vara tillfinnandes, därest det sutte i regeringen en småbrukare, som lade fram detta förslag till hjälp för godsägarna. Men då så icke är fallet och småbrukarkategorien alltså icke är representerad, måste man kanske underkänna denna synpunkt. Frikostigheten tager sig väl mest uttryck däri, att man anlitar statens medel för att tillgodose sina politiska önskningar.

Vi ha hört förkunnelser från frisinnat håll om att staten icke borde så mycket engagera sig i näringslivet utan att den ekonomiska utvecklingen bäst befrämjas genom individernas fria initiativ, företagsamhet och inbördes konkurrens — i enlighet med den grundsatsen, att var och en arbetar för egen fördel och därigenom gagnar det hela. Sett mot denna huvudprincip, tycker jag verkligen, det är ett halsbrytande clowneri, när regeringen nu går ifrån sina liberala teser och föreslår statlig inköpsgaranti till fixerat pris, vilket är liktydigt med att produktionen skall göras oberoende av konsumtionen, och den produktionsreglerande faktor, som den fria prisbildningen utgör, skall suspenderas. Jag måste understryka, att regeringen sålunda med stor fördomsfrihet har klippt av navelsträngarna i den liberala moderkakan och givit sig in på åtgärder, som av kommerskollegium mycket riktigt angivits stå i bestämd motsättning till de grunder, på vilka produktionen hittills vilat, åtgärder, som innefatta ett oförtydbart inslag av en socialistisk planhushållning, dock — må man tillägga — i borgarnas intresse.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Det är uppenbart, att man om den politik, som regeringen för, kan säga, att regeringen förankrat sin skuta vid godsägareblocket istället för hos den stora massan av jordbrukare. Vi skulle givetvis icke haft något som helst att invända emot, att man lämnade liberalismens idéer på skräphögen och gick in för en socialistisk planhushållning men den får icke bli efter Platons idéer, d. v. s. en socialism för överklassen, utan socialism för massorna.

De viktigaste och avgörande punkterna för oss i detta hänseende äro i alla fall, att de åtgärder, som regeringen föreslår, icke bli till gagn för den stora massan av jordbrukare, den synpunkten är den viktigaste och den har icke kunnat bestridas. Den omständigheten, att fördelarna hittills varit begränsade till ett mindretal jordbrukare, under det att den stora massan av jordbrukare ställts utanför hjälpen, lämnas det bevis för i den kungl. propositionen, där det i kommerskollegiums utredning framhålles, att ungefär 61 procent av samtliga brukningsdelar icke ha något saluöverskott, de kunna endast täcka sitt behov eller ha underskott.

Ej heller har genom jordbruksministerns anförande bestritts den likaledes riktiga synpunkten, att man kan förmoda, att mellanhänderna på spannmålsmarknaden och kvarnarna komma att få viss fördel av det nya systemet.

Jag vill i detta sammanhang säga till herr Magnusson i Skövde, när han talar om den jordbrukarehemmens nöd, som finnes, att de, som resonera så, böra begripa, att det är bittert att svenskt vete till danska svin är billigare än det vete, som åtgår till norrlandsbondens »kolbullar» och pannkaka. Detta är just resultatet av den politik, som man här söker lansera.

Herr talman! Jag anhåller att dessa synpunkter måtte vederbörligen beaktas vid utskottets behandling av denna proposition.

Herr **Jonsson** i Eskilstuna: Herr talman! Jag måste nu lämna min replik mot herr statsrådet, nästan uteslutande till protokollet, enär herr Herou lyckats ganska väl jaga ut ledamöterna ur kammaren.

Herr statsrådet undrade, vad det fanns för sammanhang mellan broschyren om liberalismens grundsatser och den nuvarande propositionen. Ja, det finnes icke något sammanhang, det är det märkliga, men jag trodde ju, att den ekonomiska liberalismens grundsatser också skulle få göra sig gällande i den liberala och frisinnade praktiska politiken; det är tydligen ett misstag, det förstår jag nu, som jag gjort mig skyldig till. Det förhåller sig icke så.

Den ekonomiska liberalismens teorier kunna vara bra i praktiken, då det gäller normala förhållanden och vi icke befinna oss i svårigheter, men då vi komma i svårigheter, passa de socialistisk-ekonomiska principerna tydligen bättre, herr statsråd. Men var nu icke det en fattigdomsförklaring från herr statsrådets sida?

Herr statsrådet kände sig också glad och rörd över min uppläsning, när han märkte, att det var hans egen broschyr, som kom fram här. Jag undrar ändå, om icke denna rörelse var ungefär densamma, som man känner, då man omsider träffar en gammal bekant, som man förlorat känningen med och som man hoppats, att man aldrig mera skulle möta.

Herr **Magnusson** i Skövde: Herr talman! Herr Sköld yttrade sig i sitt första anförande om de mindre jordbrukarna och ville göra gällande, att jag därvidlag hade missuppfattat honom. Har jag gjort det, så får jag dock säga, att jag i så fall är i mycket gott sällskap, ty av den framställning, som herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet lämnade, framgick, att han nog avlyssnat herr Sköld på samma sätt som jag. Herr Sköld säger, att han »icke har menat de mindre jordbrukarna, utan de mindre bland de större jordbrukarna». Det är en ståtlig reträtt, herr Sköld, och jag beundrar er uppfin-

ningsrikedom, men huruvida den har något sakligt värde, det måste jag verkligen lämna därhän.

Vid remiss av propositionen nr 216. (Forts.)

Vidare säger herr Sköld, att han icke vill stå för allt vad den socialdemokratiska pressen skriver, och det förstår jag livligt. Han förstår icke vad Socialdemokraten skriver, då tidningen meddelar, att den tydligen blivit missledd av den kungl. propositionen. Jag förstår fullt väl, att herr Sköld icke vill stå för Socialdemokratens uppgifter, när den får göra sådana reträtter, som i gårdagens ledande artikel och i dag en sådan som i av mig citerade. När tidningen i sådana avseenden förklarat sig ha blivit missledd, då finnes det verkligen ett gott skäl att taga en smula avstånd från det ledande socialdemokratiska organet.

Vidare anfördes ej. Kammaren beslöt att överlämna ifrågavarande proposition jämte de i anledning av densamma inom kammaren avgivna yttrandena till jordbruksutskottet.

§ 3.

Kungl. Maj:ts härpå föredragna proposition, nr 217, angående tillfällig reglering av införseln av viss spannmål remitterades till bevillningsutskottet.

§ 4.

Vidare föredrogos, men blevo ånyo bordlagda statsutskottets utlåtanden nr 99—107.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 108, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om anslag till svenska eldbegängelseföreningen blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 6.

Härpå föredrogos, men bordlades åter jordbruksutskottets utlåtanden nr 54—63.

§ 7.

Herr talmannen gav härefter ordet till

Herr **Andersson** i Rasjön, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig föreslå, att på onsdagens föredragningslista måtte bland två gånger bordlagda ärenden först uppföras andra lagutskottets utlåtande nr 24, därefter andra lagutskottets utlåtande nr 25 och slutligen övriga ärenden i den ordning de finnas upptagna på dagens föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Interpellation.

Herr **Öhman,** som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! Den sedan mars månad pågående bräd- och bjälkgårdsarbetarkonflikten i Halmstad har på grund av arbetsköparnas, strejkbrytarnas och polismaktens provocerande uppträdande väckt allmän uppmärksamhet och framkallat en stark förbittring inom hela landets arbetarklass.

Innan jag närmare går in på strejkbrytarnas och polisens uppträdanden, skall

Interpellation. (Forts.) jag ge en kort sammanfattning av konfliktens utveckling. Vederbörande arbetsköpare och arbetare hade träffat uppgörelse vid förda underhandlingar om de stridsfrågor, som förelågo parterna emellan, och allt syntes komma att avvecklas utan att stridsåtgärder från någondera parten skulle behöva vidtagas. Då ingrep emellertid Svenska arbetsgivarföreningen och förbjöd sina medlemmar i Halmstad, vid risk av dryga böter, att underteckna den vid förhandlingsbordet träffade överenskommelsen. Denna innebar nämligen vissa smärre förbättringar av arbetarnas arbetsvillkor. Den direkta orsaken till konfliktens utbrott får alltså läggas på arbetsköparföreningen.

Så begynte konflikten. Strejkbrytare rekvirerades och inlogerades å fartyg i hamnen. Arbetarna togo saken lugnt, och genom fredliga demonstrationer manifesterade de sin avsky för brytarna och krävde dessas avlägsnande från arbetsplatsen. Då började de, som det vill synas, med vapen utrustade strejkbrytarna att provocera. Förra måndagen hade ett antal arbetare samlats nere vid hamnen och angränsande gator för att titta på, när brytarna »arbetade». Dessa började då gå anfallsvis till väga mot de församlade arbetarna. Beväpnade med bjälkhakar, slanor och stenar gingo de till storms mot de församlade åskådarna under förklaringen, »att de skulle rensa gatorna». Under strejkbrytarnas anfall träffades en 12-årig pojke av en sten i huvudet, så att han i ambulans måste föras till läkare. En polis träffades av en sten, kastad av en brytare, så att han måste bortforslas i bil. En charkuterist, som med ett billass varor kom in i strejkbrytarhopen, när den höll på att »rensa» gatan, blev även han anfallen av strejkbrytarna. Två av dem hoppade upp på bilens fotsteg, och en av dem slog till chauffören samt tog tag i ratten, så att bilen körde upp på trottoaren.

Senare på kvällen samma dag, då polisförstärkning anlänt till platsen, tog denna strejkbrytarnas parti och gick löst på folkmassan. Då folket inte kom undan fort nog, började battongerna vina om öronen på både skyldiga och oskyldiga. Varken kvinnor eller barn gingo skottfria och t. o. m. en krympling, som ej kunde komma snabbt nog ur vägen, fick sig ett slag av en battong, så att han stöp i gatan.

Polisens sätt att ingripa för »ordningens upprätthållande» är synnerligen anmärkningsvärt. Det var strejkbrytarna, som framprovocerat bråket och stört ordningen, en uppgift som t. o. m. stadsfiskalen vid förfrågan av en Stockholmstidning bekräftat, men polisen ingrep inte mot dem utan mot de arbetare och andra som utsattes för brytarnas överfall.

På grund av detta brutala uppträdande från såväl polisens som strejkbrytarnas sida växte helt naturligt arbetarnas förbittring, kravet på brytarnas avlägsnande underströks med skärpa, och nya framställningar härom gjordes till stadens myndigheter, utan att vederbörande dock togo någon hänsyn därtill. I stället för att vidtaga åtgärder för att avlägsna de kriminella förbrytare, som oupphörligt försöka provocera Halmstads arbetare, gå stadens myndigheter till ännu större ytterligheter. Sålunda rekvireras, med stöd av den reaktionära polislagen, polishjälp från Göteborg. Men man nöjer sig inte bara med polisrekvisitioner, utan även militär kommenderas ut mot arbetarna.

Sålunda lågo under sistlidne lördagsnatt flera hundra man utposterade på olika håll inom staden. Inom hamnområdet funnos kulsprutor, tårgasbomber och strålkastare. Belägringstillstånd råder faktiskt i staden. Sålunda lyser på kvällarna och nätterna i eldskrift från tidningen Hallandspostens fastighet orden: »Livsfarligt att uppehålla sig på gatorna i kväll.» Vem står bakom belägringstillståndets utfärdande? Är det polis- och militärmyndigheterna, eller arbetsköparna?

Vilka element är det nu, som arbetsköpare, polis- och militärmakt i skön förening och i gott samarbete slå vakt om? Jo, så gott som samtliga strejk-

brytare äro kriminella förbrytare, som upprepade gånger gästat landets fängelser. Själva ledaren för brytargänget har, enligt uppgift, suttit på Långholmen i åtta år. De ha under sin vistelse i Halmstad skjutit skarpt på demonstrerande arbetare och därvid svårt sårat tre unga arbetare; de ha uppträtt på ett sådant sätt, att t. o. m. stadsfiskalen givit deras uppträdande beteckningen »provokation». *Interpellation.* (Forts.)

Då jag anser det vara av betydelse, inte bara för Halmstads arbetare utan också för hela landets arbetarklass, att regeringens ställningstagande till de av vederbörande myndigheter i detta fall vidtagna åtgärderna under konflikten blir offentligt klarlagt, anhåller jag om kammarens tillstånd, att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få framställa följande frågor:

1) Anser statsrådet de av myndigheterna i Halmstad vidtagna åtgärderna stå i överensstämmelse med den så många gånger proklamerade satsen om statsmakternas neutralitet i arbetskonflikter?

2) Om så icke är fallet, är det att förvänta, att statsrådet vidtager åtgärder för återkallandet av polisförstärkningen och militärkommenderingen till Halmstad, för att därigenom undanröja de provocerande arbetsköparna myndigheternas stöd i den pågående konflikten?

Ifrågavarande anhållan bordlades.

§ 9.

Justerades protokollsutdrag.

§ 10.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Lindmark*	under	4	dagar	fr. o. m.	den	28	april,	
» *Lindley*	»	5	»	»	»	28	»	
» *Lindgren*	»	5	»	»	»	28	»	
» *Wikström*	»	4	»	»	»	29	»	och
» *Magnusson* i Skövde	»	5	»	»	»	29	»	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 28 april.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Meddelande av utrikesministern.

Företogs inom lyckta dörrar det i Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen den 27 innevarande april angivna, i kammarens protokoll för samma dag omförmälda ärende; och lämnades därvid ordet åt hans excellens herr ministern för utrikes ärendena, friherre *Ramel*, som till kammaren framförde det avsedda meddelandet. Härefter avgåvos yttranden av:

Herr *Engberg*,

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre *Ramel*,

Herr *Wohlin*,

Herr *Björck* i Kristianstad,

Hans excellens herr statsministern *Ekman*,

Herr *Hansson* i Stockholm,

Herr *Sävström*,

Herr *Engberg*,

Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena friherre *Ramel*,

Herr *Kilbom* och

Herr *Björck* i Kristianstad.

§ 2.

Till bordläggning anmäldes bevillningsutskottets betänkande, nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillfällig reglering av införseln av viss spannmål.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 6.45 e. m.

In fidem

Per Cronvall.

Stockholm 1931. Kungl. Boktryckeriet P. A. Norstedt & Söner.

311458